

DOĞADA HAYAT ÜNİTESİ KONU ÖZETİ

Bitki ve Hayvanların Hayatımızdaki Önemi

Bitki ve hayvanların insan yaşamı açısından önemi büyüktür. Beslenme, barınma, giyinme, sağlık, spor, eğlence gibi birçok hayatı konuda bitki ve hayvanlardan yararlanırız.

Bitkilerden Hangi Alanlarda Yararlanırsınız?

- * Bitkiler soluyarak kirlettiğimiz havayı temizler.
 - * Bitkilerin köklerini, yapraklarını, tohumlarını veya meyvelerini yiyerek besleniriz.
 - * Pamuk, keten gibi bazı bitkileri giyinme ihtiyacımız için kullanırız.
 - * Ağaçlardan ev yapımı için yararlanırız.
 - * Bazı bitkileri ilaç yapımında kullanırız.
 - * Bitkiler kökleri ile hem toprak kaymasını hem de sel sularının zararlarını engeller.
 - * Kullandığımız kâğıt, kurşun kalem, kuru boyalar, defter, kitap vb. birçok ürün ağaçlardan elde edilmektedir.
 - * Kullandığımız sıra, masa, sandalye, sehpa, dolap, yatak gibi mobilyaları ağaçlardan elde ederiz.
 - * Ayrıca odun hâlâ ülkemizin birçok yerinde yakacak olarak kullanılmaktadır.
- Bitkilerin bol olduğu alanlara gezi, piknik düzenleyip eğleniriz.

Hayvanlardan Hangi Alanlarda Yararlanırsınız?

- * İnek, koyun, keçi gibi hayvanların etinden ve sütünden yararlanırız.
- * Tavuk, ördek, kaz, bıldırcın gibi hayvanların yumurtasından yararlanırız.

- * İnek, koyun, yılan, timsah gibi hayvanların derisinden kıyafet yaparız.
- * At, öküz, eşek, deve gibi hayvanların gücünden yararlanırız.
- * Arıların yaptığı bal ile besleniriz.
- * İpek böceğinin ürettiği ipekten kıyafetler yaparız.
- * Hayvanlar, bazen de bize arkadaşlık eder.

Doğadaki bitki ve hayvanlar bizim için vazgeçilmez bir kaynaktır

Meyve ve Sebze Nasıl Yetiştir?

Bir tohumun çimlenmesi için su ve ısıya, büyümesi için ise su, ısı ve Güneş ışığına ihtiyacı vardır. Su, ısı ve Güneş bitkilerin yaşamı için gerekli olsa da her birinin suya, ısıya ve Güneş'e olan ihtiyacı farklıdır.

Mesela buğday bitkisi ilkbahar döneminde filizlenme ve büyümek için yağış, yaz döneminde ise olgunlaşmak için kurak ve sıcak bir ortam ister. Çay bitkisi ise her mevsim bol yağış istediği için ülkemizde bol yağış alan Rize ve yöresinde yetişir. Elma, armut gibi bazı meyveler ağaçta, çilek gibi bazı meyveler toprak üstünde, böğürtlen gibi bazı meyveler de çalı şeklindeki dikenli bitkiler üzerinde yetişir. Domates, biber, patlıcan, fasulye, salatalık, patates ve havuç gibi sebzeler tarlada ve bahçelerde üretilir. Bu sebzelerden domates, biber toprak üstünde; havuç, patates ise toprak altında yetişir.

Bitkilerden iyi verim almak için sulama, gübreleme, budama ve ilaçlama gibi işlemler yapılır.

Sebzeler ve bazı meyveler, seralarda ve plastik örtülerin altında yetiştirilir. Seralar ve plastik örtüler bitkileri soğuk hava şartlarından korur. Bu sebeple kışın bile bitki yetiştiriciliği yapılabilir.

Yönümü Buluyorum

Herhangi bir yerin, bilinen başka bir yere göre ne tarafta olduğunu belirtilmesine “yön” denilir. Yönler Güneş’in doğuş ve batış yönüne göre belirlenir. Yönler ana yönler ve ara yönler olmak üzere 2 ye ayrılır. Kuzey, güney, doğu, batı ana yönler; kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu, güneybatı ara yönlerdir.

Yönümüzü bulmak için çeşitli yöntemler kullanırız. Bu yöntemler şunlardır:

- * En güvenilir yön bulma yöntemi pusuladır. Düz bir yere konulan pusulanın renkli ucu daima kuzeyi (N)) gösterir. Açık renkli ucu güneyi (S) gösterir.
- * Pusulanın olmadığı zamanlarda güneşten yararlanarak da yönümüzü bulabiliriz. Güneşin doğduğu yön doğu, battığı yön batıdır. Güneş’in doğduğu tarafa sağ kolumuzu uzatırsak sağ kolumuz doğuyu, sol kolumuz batıyı, sırtımız güneyi, yüzümüz kuzeyi gösterir.
- * Geceleri Kutup Yıldızı’ndan yararlanarak yönümüzü bulabiliriz. Kutup Yıldızı daima kuzey yönünü gösterir. Kutup Yıldızına, Demirkazık da denir.
- * Karınca yuvalarının giriş kısımları güneyi gösterir. Toprağın yığıldığı yer kuzeyi gösterir.
- * Ağaçların ve taşların yosun tutan tarafı kuzeyi gösterir.
- * Cami minarelerinin kapıları güneyi gösterir.
- * Güneşli bir günde öğle vakti yere dikilecek bir çubuğun en kısa gölgesi kuzeyi gösterir.

Doğa ve İnsan

İnsanlar, yaşamlarını sürdürürken doğadan faydalanır. Barınmak için evler, giyinmek için kıyafetler, beslenmek için tarım ve hayvancılık,

ulaşım için yollar, eğitim için okullar, sağlık için hastaneler yaparlar. Bunları yaparken doğayı olumlu ve olumsuz şekilde değiştirirler.

İnsanların Çevreye Olumsuz Etkileri Nelerdir?

İnsanların doğaya olumsuz etkileri sonucu çevre kirliliği, ormanların yok edilmesi, doğal dengenin bozulması, çeşitli hastalıkların ortaya çıkması, bazı hayvan ve bitkilerin neslinin tükenmesi gibi sorunlar yaşanmaktadır.

İnsanların Çevreye Olumlu Etkileri Nelerdir?

İnsanların doğaya olumlu etkilerine de ağaç dikmek, hayvanları korumak, doğal afetleri önleyici çalışmalar yapmayı örnek verebiliriz.

Nesli Tükenmekte Olan Hayvan ve Bitkiler

İnsanların doğaya olumsuz etkileri ve bilinçsiz avcılık sonucunda birçok hayvan ve bitkinin nesli, yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Kutup ayısı, panda, alageyik, kelaynak kuşu, Meksika yunusu, Filipin kartalı, saiga gibi hayvanlar nesli tükenmekte olan hayvanlara örnektir.

Doğayı Koruyalım

Bir köyde köylüler tarladaki yılanların hepsini öldürmüşler. Ertesi sene tarlaya ektikleri tohumları fareler yemiş. Köylüler yılanları öldürmenin bir hata olduğunu anlamışlar. Çünkü yılanlar tarladaki fareleri yiyormuş. Bunun üzerine köylüler diğer köylerden yılanlar yakalayıp kendi tarlalarına bırakmışlar. Böylece tarlalarındaki mahsulleri korumuşlar. Çevreye zarar verip doğanın dengesini bozarsak tüm canlıların yaşamı tehlikeye girer. Daha iyi yaşanabilir bir hayat için su, hava, toprak gibi kaynakları temiz tutmalıyız.

Doğa ve çevreyi korumak için başka neler yapabiliriz?

- * Evimizde veya iş yerimizde oluşan atık yağları atık yağ toplama kutularına atmalıyız.
- * Çöplerimizi kâğıt, metal, cam ve plastik şeklinde ayırıp geri dönüşüm kutularına atmalıyız.
- * Tüklenen pilleri çöpe değil, pil kumbaralarına atmalıyız.
- * Ulaşım için çevreyi daha az kirleten metro, tramvay, otobüs gibi toplu taşıma araçlarını tercih etmeliyiz.
- * Ormanları korumalı, uygun alanları ağaçlandırmalı ve çevremizi temiz tutmalıyız.
- * Su kaynaklarımızı da korumalı, suyu tasarruflu kullanmalı ve boşa akıtmamalıyız.

TEMA

Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı ya da kısaca TEMA, 11 Eylül 1992 tarihinde kurulmuş olan çevreci vakıftır. Erozyon ile mücadele, ağaçlandırma ve doğal varlıkların korunması temel amaçlarından biridir.

ÇEVKO

Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı Türkiye’de ambalaj atıklarının geri kazanımı için 1 Kasım 1991’de kurulmuş bir vakıftır.

ÇEKÜL

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtım Vakfı ülkemizin doğal, tarihsel ve kültürel varlıklarını korumak amacıyla 1990 yılında kuruldu.

Geri Dönüşüm

Kullanılmış kâğıt, plastik, cam, metal gibi maddelerin tekrar işlenip, tüketicilerin kullanımına sunulmasına geri dönüşüm denir. Bu maddeler geri dönüşüm fabrikalarına getirilerek ham maddelerine kadar ayrıştırılır. Ardından ham madde haline gelen bu materyaller ile yeni bir ürün meydana getirilir. İşte, bu sürecin tamamına Geri Dönüşüm Süreci adı verilmektedir.

Hangi Ürünlerin Geri Dönüşümü Yapılabilir?

Kâğıt atıkları; plastik su şişeleri, eskimiş mutfak aletleri, saksılar ve deterjan kapları; kırılmış cam bardaklar, tabaklar, süt şişeleri ve kavanozlar; yağ tenekeleri, içecek kutuları, konserve kutuları, kullanılmayacak hâle gelmiş tencere, kaşık ve çatal gibi metal atıkları geri dönüştürülebilen ürünlerdir. Kullanılmış pet şişeler, kola kutuları, kavanozlar gibi atıklar doğada uzun süre yok olmazlar ve çevreyi kirletirler. Bunun yerine geri dönüşüm kutularına atılan bu maddelerden yeni ürünler üretilebilir.

Geri Dönüşümün Çevreye ve Ekonomiye Katkısı Nedir?

Geri dönüşüm sayesinde doğaya bırakılan atık madde miktarı büyük oranda azalır. Evimizde, okulumuzda geri dönüştürülebilen atıkları biriktirmeliyiz. Bu atıkları geri dönüşüm kutularına atarak hem çevremizi korumuş oluruz hem de ülkemize ekonomik fayda sağlamış oluruz.

Geri dönüştürülen 1 ton kâğıt ile 17 ağacın hayatı kurtarılmaktadır.

HAZIRLAYAN: TUNCAY YILDIRICI